

Боротьба триває, і очевидно, ще буде тривати й надалі. Проте потрібно відзначити старання наших ЗМІ, державних служб та органів, які чинять супротив російській інформаційній політиці. І в умовах війни варто усвідомлювати, що вона відбувається не лише на полі бою, а й в інформаційному просторі, та критично підходити до жерел інформації.

Джерела та література

1. В'ятрович В. М. Наша століття. Короткі нариси про довгу війну. Харків: Ранок, 2023. 256 с.
2. Як пропаганда РФ спотворює історію України на свою користь – інтерв'ю з істориком Палієм. *Факти ICTV*. 22 липня 2022. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20220722-yak-propaganda-rf-spotvoryuye-istoriyu-ukrayiny-na-svoyu-koryst-intervyu-z-istorykom-paliyem/>
3. Москва – третій Рим. *Leksika.com.ua*. URL: https://web.archive.org/web/20210224120353/https://leksika.com.ua/10651009/legal/moskva_-_tretiy_rim
4. Як радянська / російська пропаганда називала війни. *Український інститут національної пам'яті*. URL: <https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/rosiysko-ukrayinska-viyna-istorychnyy-kontekst/viyskovi-konflikty-za-uchastyu-srsr-rf-ta-yak-yih-nazyvala-radyanska-rosiyska-propaganda>
5. 8 методів пропаганди: як люди перетворюються на зомбі. *Закон і Бізнес*. 28.03.2022. URL: <https://zib.com.ua/ua/151037.html>
6. Чому українці та росіяни історично – не «братні народи» (інфографіка). *Український інститут національної пам'яті*. URL: <https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/rosiysko-ukrayinska-viyna-istorychnyy-kontekst/chomu-ukrayinci-ta-rosiyanu-istorychno-ne-bratni-narody-infografika>
7. Труш К. Можемо повторити: як радянські солдати по-звірячому і безкарно гвалтували німецьких жінок. *TCH*. 09.05.2022. URL: <https://tsn.ua/lady/news/obschestvo/mozhemo-povtoriti-yak-radyanski-soldati-po-zviryachomu-i-bezkarno-gvaltuvali-nimeckih-zhinok-2031973.html>
8. Pomerantsev P., Weiss M. The Menace of Unreality: How the Kremlin Weaponizes Information, Culture and Money. New York, 2019. URL: https://imrussia.org/media/pdf/Research/Michael_Weiss_and_Peter_Pomerantsev_The_Menace_of_Unreality.pdf

Вербова Валерія

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ЧОРНИЙ ПІАР В УМОВАХ ВІЙНИ

Ключові слова: піар, чорний піар, інформація, політика, конкуренція, образ суперника.

Keywords: PR, black PR, information, politics, competition, opponent's image.

Нове століття принесло принципові зміни в характер сучасних конфліктів, що тісно пов'язується із розвитком технологій, зростанням цінності інформації як ресурсу та інструменту впливу на різних акторів. Інформаційний вплив може існувати у вигляді спотворення фактів, пліток, викиду дезінформації або подання інформації у вигідному для себе ключі. Спотворюючи та викривляючи історію, перекручуючи історичні факти, підмінюючи поняття, пропагандисти мають досягти формування певного підґрунтя для використання у своїх цілях [9].

Підтримання образу ворога та загрози, які можуть виходити з його сторони, залякування власних громадян – це перша ціль. Друга – вплив на опосередкований прошарок населення, який здатний повірити фейкам та нісенітницям медіа-

засобів. Усе це розраховано на деморалізацію громадян, особового складу збройних сил та силових відомств країни-противника, формування спотвореного бачення подій, які відбуваються, що створює сприятливе підґрунтя для подальшого воєнного вторгнення та переходу на сторону інформаційного агресора.

Зв'язки з громадськістю (піар) відіграють важливу роль у суспільстві. Спочатку створені для інформування громадськості про ключові події в житті країни та владних структур, вони поступово стали виконувати ще одну не менш важливу функцію – вплив на свідомість своєї аудиторії з метою формування певного ставлення до фактів, явищ реальності, що повідомляються.

Отже, перейдемо до дефініції чорного піару як засобу пропаганди і державного брендингу. Чорний піар – прийом використання «брудних» технологій, що не відповідають етичним та моральним нормам суспільства, спрямовані на навмисний підрив репутації конкурента, які використовують підкуп журналістів, компромат або зібрану незаконними методами інформацію проти опонентів з метою вплинути на масову свідомість і змінити її уявлення щодо привабливості певних політичних акторів, політичних партій чи кандидатів.

Як показує практика політичного розвитку, вплив технологій «чорного піару» у політичних процесах має свою специфіку. По-перше, цей вплив пояснюється сукупністю різновидів політичної діяльності суб'єктів політики, які забезпечують функціонування політичної системи і спрямовані на досягнення політичних цілей, тому використання технологій «чорного піару» у цьому контексті є цілком виправданим і очікуваним. По-друге, політичний процес означає соціально-політичну дію, що забезпечує функціонування інститутів політичної системи й сприяє здійсненню процесів прийняття політичних рішень, що підіймає актуальність питання їх інформаційного супроводу та корегування реакції соціуму на їх практичне впровадження. Отже, залежність і взаємозв'язок політичного процесу від інформаційного супроводу створює умови для появи і впровадження технологій «чорного піару».

Технології сучасного «чорного піару» поступово відходять від кліше «миттєвого бруду» й стають стратегією повсякденного управління масовою свідомістю, що має переваги від інших політичних технологій маніпулятивного характеру [7].

Одним із найяскравіших прикладів застосування чорного піару в історії людства доінформаційної епохи є Друга світова війна. Її особливість полягає в тому, що легітимація дій Німеччини у свідомості її громадян, а також підготовка до великої експансії, проводилася довгий час. Спершу було забезпечено ідеологічне підґрунтя, було викривлено картину сприйняття реальності у мільйонів громадян. А далі продовжувалася послідовна і системна політика дезінформування уже окупованих територій чи війська й населення супротивника. Наприклад, лише протягом 1942 р., за період із травня до грудня, до німців добровільно перейшло 79 319 червоноармійців, також значною була кількість тих, хто добровільно здався в полон.

Із розвитком суспільства і переходом до інформаційного суспільства методи та засоби змінились і модернізувались. Соціальні мережі відкрили нові канали для дезінформації за шитом анонімності, і часто саме тут закладаються зерна

чорної PR-кампанії. Сучасне різноманіття у засобах поширення інформації, а головне – без її критичного усвідомлення, – актуалізує питання маніпуляційних технологій впливу на масову свідомість.

Із появою понять інформаційних та гібридних воєн чорний піар як політичний інструмент отримав власний простір застосування, а технології, які використовуються, стають дедалі масштабнішими та складнішими.

Застосування чорного піару стає не оперативним інструментом із тимчасовою дією, а постійним в арсеналі політтехнологів сучасності для постійного утримання свідомості громадян у потрібному ключі [1].

Найвдалішим прикладом, а ще – близьким до нас, – є російсько-українська війна. Антиукраїнська пропаганда, котра поширювалася з російських каналів, набула свого розквіту під час Помаранчевої революції, де В. Ющенко був представлений ставлеником Заходу. Надалі машина російської пропаганди вмикалася у найдраматичніших випадках. Наприклад, під час конфлікту у Грузії, де сама Грузія була представлена терористичною державою, котра вбиває своїх громадян. Такої ж агресивної та масованої атаки з боку преси зазнала й Україна під час Євромайдану та АТО на Сході [4].

Отже, надзвичайна кількість чорного піару вилилась на українських солдатів та політиків. Усі сили медійного простору Росії були кинуті на те, щоб створити негативний імідж України [5]. Але світова спільнота чітко стала на сторону України, на відміну від деяких українців, що проживали на Сході та приймали закиди російського чорного піару за чисту монету. Недостатньо високий рівень політичної культури цільової аудиторії російської пропаганди є причиною високої сприйнятливості громадян до різноманітної негативної інформації, що значно підвищує результативність «брудних» технологій [3].

Російський медійний простір довгий період працює на створення негативного іміджу для України. Чорний піар виливають на українських політичних діячів, на українських військових і, зрештою, на саму Україну та її історію з метою дискредитації та заволодіння умами населення, що проживає на Сході України, та громадян Росії, котрі мають не сумніватися у професійності та величі Путіна [2]. За старою радянською звичкою головним ворогом обрали США та ЄС. Про них тиражуються байки про розгул гомосексуалізму та його активну пропаганду серед школярів. У російському медійному просторі з'явилися і священнослужителі, що засуджують такі відносини і змальовують Росію чи не єдиним островцем традиційних сімейних цінностей.

Масштаби російської пропаганди досягли такого розмаху, що переважна частина росіян змальовує диктаторський режим з ознаками тоталітаризму як найкращий, не помічаючи водночас, що більшість із них позбавлені свободи слова та не мають гідного рівня життя. Телебачення перетворило їх на агресивних зомбі з імперськими амбіціями, викривленим сприйняттям історії та дійсності. Ця інформаційна кампанія використовується як для демонізації ворога, так і для підтримання стабільності внутрішнього режиму.

Отже, чорний піар, хоч і є старим як світ явищем, але із розвитком технологій та пришвидшенням інформаційних потоків стає дедалі небезпечнішим інструментом.

Джерела та література

1. Денисова А. О. Технології «чорного піару» у політичних процесах сучасності. *Політичне життя*. 2017. № 4. С. 13–17.
2. Лазоренко О. А. Інформаційний складник гібридної війни Російської Федерації проти України: тенденції розвитку. *Стратегічні пріоритети*. Національний інститут стратегічних досліджень. 2015. Т. 36. № 3. С. 124–133.
3. Свідерська О. Цифрова пропаганда та ризики інформаційної безпеки у контексті російсько-української війни. *Політикус*. 2022. С. 60–64. URL: http://politicus.od.ua/2_2022/10.pdf
4. Ткач В. Ф. Спец пропаганда як інформаційний складник гібридної війни Росії проти України. *Стратегічні пріоритети*. 2016. № 1. С. 99–109.
5. Gilles K. Handbook of Russian Information Warfare. Fellow ship Monograph 9. NATO Defense College. Roma, 2016. P. 90.
6. Richard R., Rovner B. Negative Campaigning. *Annual Review of Political Science*. 2009. Vol. 12. P. 285–306. URL: <https://www.annualreviews.org/doi/10.1146/annurev.polisci.10.071905.101448>
7. Mark D. Going dirty: the art of negative campaigning. Lanham, MD: Rowman&Littlefield, 2009. P. 280.
8. Mayer W. G. In Defense of Negative Campaigning. *Political Science Quarterly*. Vol. 111. № 3 (Autumn, 1996). P. 437–455.
9. Strauss B. The long history of disinformation during war. *The Washington Post*. 28.04.2022. URL: <https://www.washingtonpost.com/outlook/2022/04/28/long-history-misinformation-during-war/>
10. Ward M., Pierson S., Beyer J. Formative Battles: Cold War Disinformation Campaigns and Mitigation Strategies. Wilson Center. URL: <https://www.wilsoncenter.org/publication/formative-battles-cold-war-disinformation-campaigns-and-mitigation-strategies>

Ричка Юрій

Київський університет імені Бориса Грінченка

ІНФОРМАЦІЙНІ ФОРМИ БАСКСЬКОГО СЕПАРАТИЗМУ

Ключові слова: націоналізм, етнонаціоналізм, сепаратизм, інформаційна політика, Країна Баскії.

Keywords: nationalism, ethno-nationalism, separatism, information policy, Basque Country.

У третьому тисячолітті одночасно з розвитком нових інформаційно-комунікаційних технологій, розширенням можливостей взаємодії держав у межах різноманітних інтеграційних проєктів з'явилися нові загрози та виклики для світової системи міжнародних відносин, які проявилися у зтяжних економічних кризах, сепаратистських настроях у регіонах, міграційних та безпекових проблемах. Більшість сучасних держав світу є поліетнічними та багатонаціональними, що, безперечно, впливає на тенденції розвитку міжнародних відносин. Це актуалізує вивчення різноманітних проблем природи націоналізму, оскільки етнічні суперечності є основною та найпоширенішою причиною збройних конфліктів [1, 488]. Цей тип конфлікту показує, що поки різні етнічні групи відкрито або потенційно змагаються за контроль над країною або частиною її території, існуватиме небезпека для суверенітету країни. Коли територіальна цілісність держави стає безпосереднім об'єктом суперечок, етнічні конфлікти не тільки становлять особливу загрозу їх цілісності, але й небезпеку функціонуванню всієї міжнародної систе-